

- в умовах дистанційного навчання'. *Молодий вчений*, № 5(105), с. 98–103.
4. Andres, D, Moritz, M & Oestreicher, W 2014. 'Gute Begleitung wissenschaftlicher Arbeiten als Ansatz zur Prävention akademischen Fehlverhaltens', *Information-Wissenschaft Und Praxis*. 65 (1). s. 3–8. DOI: 10.1515/iwp2014-0002.
 5. Fendler, RJ & Godbey, JM 2016. 'Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating'. *Journal of Academic Ethics*. № 14 (1), p. 71–85. DOI: 10.1007/s10805-015-9240-8.
 6. Закон України "Про освіту" 2017, Документ № 2145-VIII, *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, № 38-39, ст. 380. Доступно: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>. [18 Грудень 2025].
 7. Коваленко, К 2024. 'Чесність, доброчесність, академічна доброчесність: співвідношення понять у науковому та законодавчому дискурсі', *Актуальні питання гуманітарних наук*, Вип. 76, том 1, с. 283–288.
 8. Маковей, ОМ & Маковей, РГ 2022. 'Модернізація навчального процесу за принципом академічної доброчесності: проблеми та ризики', *Інноваційна педагогіка*, Вип.54, Т.2, с. 18–23.

References:

1. Castells, M, 2020. *The Rise of the Network Society (The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume 1)*, Vol 1. 2nd Edition with a New Preface, Oxford: Wiley Blackwell Publ, 594 p.
2. Kamardash, NV 2020. 'Filosofska refleksiiia osvitynikh tendentsii metamodernu (Philosophical reflection on educational trends in the metamodern era)', *Humanitarnyi korpus: zbirnyk naukovykh statei z aktualnykh problem filosofii, kulturolohii, psykholohii, pedahohiky ta istorii*. Vyp. 36, s. 40–42.
3. Halkin, OV 2022. 'Efektyvni mekhanizmy kontroliu za dotrymanniam norm akademichnoi dobrochesnosti v umovakh dystantsiinoho navchannia (Effective mechanisms for monitoring compliance with academic integrity standards in the context of distance learning)', *Molodyi vchenyi*, № 5(105), s. 98–103.
4. Andres, D, Moritz, M & Oestreicher, W 2014. 'Gute Begleitung wissenschaftlicher Arbeiten als Ansatz zur Prävention akademischen Fehlverhaltens', *Information-Wissenschaft Und Praxis*. 65 (1). s. 3–8. DOI: 10.1515/iwp2014-0002.
5. Fendler, RJ & Godbey, JM 2016. 'Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating'. *Journal of Academic Ethics*. № 14 (1), p. 71–85. DOI: 10.1007/s10805-015-9240-8.
6. *Zakon Ukrainy "Pro osvitu" (Law of Ukraine "On Education")* 2017. Dokument № 2145-VIII, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), № 38-39, st. 380. Dostupno: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>. [18 Hruden 2025].
7. Kovalenko, K 2024. 'Chesnist, dobrochesnist, akademichna dobrochesnist: spivvidnoshennia poniat u naukovomu ta zakonodavchomu dyskursi (Honesty, Integrity, Academic Integrity: The Relationship Between These Concepts in Scientific and Legislative Discourse)', *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk*, Vyp. 76, tom 1, S.283–288.
8. Makovei, OM & Makovei, RH 2022. 'Modernizatsiia navchalnoho protsesu za pryntsyptom akademichnoi dobrochesnosti: problemy ta ryzyky (Modernizing the Educational Process Based on the Principle of Academic Integrity: Challenges and Risks)', *Innovatsiina pedahohika*, Vyp.54, T.2, S.18–23.

Надійшло до видання / Received
Прийнято до друку / Accepted

19.12.2025
12.01.2026

DOI 10.33930/ed.2019.5007.57(1-2)-4
УДК 130.2+141.78[82]821.161.2-3:1:355.01

ЛІТЕРАТУРНІ ОБРАЗИ ВІЙНИ У СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ПРОЗІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

М. В. Триняк

Анотація.

Актуальність теми дослідження: Актуальність дослідження зумовлена тим, що досвід війни, переживаний сучасною людиною, спричиняє глибинні зміни у культурному, мовному та екзистенційному вимірах буття, що, своєю чергою, формує нові типи літературного письма та потребує філософського осмислення. В умовах, у яких перебуває українське суспільство, війна

постає не лише як історична подія, а як спосіб конституювання мислення, пам'яті та саморефлексії індивіда. Сучасні українські та європейські філософи й письменники, репрезентуючи образи війни, відкривають можливість аналітичного осягнення травматичного досвіду, виявляючи специфіку людського існування у граничних станах і, водночас, формуючи нові мовні моделі його опису.

Постановка проблеми: У статті автор досліджує концептуальне осмислення літературних образів війни. Війна постає як специфічний репрезентативний опис травматичного досвіду, а час, яким апелює учасник воєнних процесів, зазнає руйнувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: У літературі та філософії проблема, де висвітлюють образи війни у парадигмальних формах, розглядається у працях Поля Фассела, Майкла Ротберга, Кеті Карут, які мають екзистенційно-травматичний напрямок дослідження. Домінік ЛаКапра, який розрізняє переживання травми досвіду війни та осмислення даної проблематики, та Лінн Генлі вказують на літературне відтворення образів війни як спосіб дії пам'ятання.

Постановка завдання. Проаналізувати концепцію війни як онтологічного та просторового розриву; дослідити проблему мовчання та апофатичності у репрезентації воєнного досвіду; розкрити темпоральний вимір війни через поняття незавершеного часу; визначити етико-естетичні межі літературного відображення війни; здійснити герменевтичний аналіз сучасної української філософської прози (зокрема творчості Богдана Журавля та Євгена Герасименка).

Виклад основного матеріалу. У статті висвітлюється, що філософська проза, у конкретному випадку, літературний текст задає функцію просторового мислення, де травматичний досвід війни запроваджує нові форми мислення, адже літературні образи війни мають практичне відображення та застосування у літературній творчості сучасних українських письменників. Війна як гранична ситуація буття людини вносить деструктивні корективи у сприйняття категорій часу та суб'єктивного сприйняття світового простору, що має поняття екзистенційної пустки. Сучасна філософська проза здебільшого намагається відтворити образи війни через літературну творчість, адже дана проблематика немає бути дефіцитною у репрезентації воєнних образів.

Висновки. У даній роботі на підставі проведеного аналізу дослідження встановлено, що літературні образи війни у сучасній філософській прозі виходять за межі традиційної репрезентації подійності та набувають статусу онтологічного феномена. Літературні образи війни стають подією мислення, у якій поєднуються філософський аналіз і художня рефлексія, формуючи нову мову опису граничних станів людського буття та екзистенції людини.

Ключові слова: літературні образи війни, філософська проза, травматичний досвід, незавершений час, пам'ять, мова, екзистенція, суб'єкт, сучасна українська література, війна.

LITERARY IMAGES OF WAR IN MODERN PHILOSOPHICAL PROSE: PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Maya Trynyak

Abstract.

Relevance of the research. The relevance of this study stems from the fact that the experience of war, as lived by modern people, brings about profound changes in the cultural, linguistic, and existential dimensions of existence, which, in turn, gives rise to new forms of literary writing and calls for philosophical reflection. In the context of Ukrainian society, war emerges not merely as a historical event, but as a means of constituting an individual's thought, memory, and self-reflection. Contemporary Ukrainian and European philosophers and writers, by representing images of war, open up the possibility of analytically grasping traumatic experience, revealing the specificity of human existence in extreme conditions while simultaneously forming new linguistic models for its description.

Problem statement. In this article, the author explores the conceptual understanding of literary representations of war. War is presented as a specific, representative depiction of a traumatic experience, and the time to which participants in military conflicts refer is marked by destruction.

Analysis of recent research and publications. In literature and philosophy, the issue of how images of war are portrayed in paradigmatic forms is explored in the works of Paul Fassel, Michael Rothberg, and Katie Karut, whose research takes an existential-traumatic approach. Dominic LaCapra, who distinguishes between the experience of war trauma and the reflection on this issue, and Lynn Henley point to the literary representation of images of war as a means of remembrance.

Research task. To analyze the concept of war as an ontological and spatial rupture; to examine the issue of silence and apophaticism in the representation of wartime experience; to explore the temporal dimension of war through the concept of unfinished time; to define the ethical and aesthetic boundaries of literary depictions of war; to conduct a hermeneutic analysis of contemporary Ukrainian philosophical prose (in particular, the works of Bohdan Zhuravlia and Yevhen Herasymenko).

Main material presentation.. The article highlights that philosophical prose—specifically, a literary text—serves as a vehicle for spatial thinking, where the traumatic experience of war introduces new forms of thought, since literary depictions of war have practical reflections and applications in the literary works of contemporary Ukrainian writers. War, as an extreme situation of human existence, introduces destructive shifts in the perception of the categories of time and the subjective perception of world space, which involves the concept of existential emptiness. Contemporary philosophical prose largely attempts to recreate images of war through literary creation, since this subject matter should not be lacking in the representation of war imagery.

Conclusions. Based on the analysis conducted in this study, it has been established that literary images of war in contemporary philosophical prose transcend the boundaries of traditional representations of events and acquire the status of an ontological phenomenon. Literary images of war become an event of thought in which philosophical analysis and artistic reflection are combined, forming a new language for describing the extreme states of human existence and the human condition.

Keywords: literary depictions of war, philosophical prose, traumatic experience, unfinished time, memory, language, existence, subject, contemporary Ukrainian literature, war.

Актуальність теми дослідження. Досвід сучасної людини у війні сприяє актуальності даного дослідження, адже глибинні трансформації культурного, мовного та екзистенційного станів індивіда впливають на формування нових літературних текстів та філософського осмислення даної проблематики. Війна, яку переживає українське суспільство, в межах літературного та філософського визначення, має постати як визначальний спосіб мислення, пам'яті та саморефлексії людини. Образи війни, які досліджуються сучасними українськими та європейськими філософами та письменниками зображують та підводять читача до інструментального пізнання травматичного досвіду осмислення процесів екзистенції людини у межах станах буття та зародження нового описового мовного відтворення образів війни.

Постановка проблеми. Необхідність осмислення літературних образів війни підводить автора до постановки проблеми, де війна постає як специфічний репрезентативний опис травматичного досвіду. Час, яким апелює учасник воєнних дій, зазнає руйнувань, а мова суб'єкта не має достатності для вираження та адекватного відтворення подій у тексті. Суперечність, яка виникає під час естетизації та етичного відтворення необхідності свідчень про воєнний досвід, заходить до проблематики обмеження мовних засобів вираження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна філософська та літературна думка розробляють концепцію та проблематику образів війни та створюють своє дослідницьке поле, де висвітлюють образи війни у парадигмальних формах. Праці Поля Фассела, Майкла Ротберга, Кеті Карут мають екзистенційно-травматичний напрямок дослідження. Домінік ЛаКапра, який розрізняє переживання травми досвіду війни та осмислення даної проблематики, та Лінн Генлі вказують на літературне відтворення образів війни, де вона виступає як спосіб дії пам'ятання, де написання тексту, відображення досвіду війни стає продуктом культурної інтерпретації. Вітчизняний сучасний дослідник війни Євген Огаренко розглядає образи війни як онтологічний феномен, який змінює спосіб мислення людини.

Метою статті є здійснення філософського аналізу літературних образів війни у сучасній філософській прозі як форми репрезентації екзистенційного та травматичного досвіду.

Постановка завдання. Проаналізувати концепцію війни як онтологічного та просторового розриву; дослідити проблему мовчання та апофатичності у репрезентації воєнного досвіду; розкрити темпоральний вимір війни через поняття незавершеного часу; визначити етико-естетичні межі літературного відображення війни; здійснити герменевтичний аналіз сучасної української філософської прози (зокрема творчості Богдана Журавля та Євгена Герасименка).

Виклад основного матеріалу. Сучасна літературна проза інтерпретує війну у широкому сенсі не лише як історичну подію, але як екзистенційні злами буттєвості індивіда, його мови та пам'яті. Філософська проза, у конкретному випадку літературний текст задає функцію просторового мислення, де травматичний досвід війни запроваджує нові форми мислення, адже літературні образи війни мають практичне відображення та застосування у літературній творчості сучасних українських письменників. Війна як гранична ситуація

буття людини вносить деструктивні корективи у сприйняття категорій часу та суб'єктивного сприйняття світового простору, що має поняття екзистенційної пустки. Саме суб'єктивний компонент співіснування індивіда у світопросторі зводить людину до постійного співвідношення людини у світі, але дана пустка виникає як практичне нігілістичне сприйняття розриву між буттям і сенсом існування індивіда.

Оптика осмислення подій війни XXI століття за ідеями Петера Слотердайка переносить нас у інший простір сприйняття, адже його ідейні наративи переводять індивіда у сприйняття війни не як події між суб'єктами, а визначає її як просторовий процес, який змінює абсолютну концепцію існування суб'єктів [9, с. 100]. Петер Слотердаjk застосовує поняття руйнування “сфери”, де у класичному відображенні бачимо руйнування середовища, тобто руйнування атмосфери, де мала би існувати людина. Принципова зміна підходу репрезентацій до явища війни має не описовий характер трагізму того, що відбувається, а розчиняється у часі і просторі, і, у даному випадку, індивід стає лише певною частиною деструктивної просторової частини світу [9, с. 78].

Війна у розумінні Петера Слотердайка є розривом “сфер”, які були основою культурних, мовних, соціальних зв'язків. Проводячи паралелі із сучасною філософською прозою, де відбувається руйнація фізичного та ментального існування людини, дана установка П. Слотердайка показує нам, що відбувається деструктивізація “життєвої оболонки” людини у парадигмі війни. Людина більше не знаходиться у безпечному стані, а відбулась так би мовити розгерметизація фізичного і ментального реального стану речей, де поставила свій слід війна [9, с. 67].

Ідея темпорального часу, яку описує Петер Слотердаjk, резонує із “незавершеним” часом Броніслава Вільдштейна, адже руйнування “сфер” призводить до руйнування лінійного часу, і, таким чином, майбутнє не мислиться як те, що буде продовженням теперішнього часу. Досвід війни для індивіда показує, що суб'єкт знаходиться у режимі незавершеності: часу, пам'яті, ідентичності [1, с. 188].

Українська сучасна проза відкриває можливість “незавершеності” часу як структури наративу, де ідеї Броніслава Вільдштейна є складовими для розуміння даних текстів. В умовах війни філософські тексти стають відкритою площиною для роздумів, де немає фінальної форми розв'язання конфлікту, а лише фіксується тривалий процес війни. Сучасна українська філософська думка відображає темпоральну травму у літературних формах [1, с. 148].

Сучасна філософська проза здебільшого намагається відтворити образи війни через літературну творчість, адже дана проблематика не має бути дефіцитною у репрезентації воєнних образів. В. Зебальт писав, що мовчання літератури перед катастрофою унеможливорює справжнє розуміння даного воєнного досвіду: “знищення німецьких міст у повітряній війні майже не залишило сліду в колективній пам'яті, принаймні, не такого, який був би адекватно зафіксований у літературі” [6, с. 25]. Фрагментарність досвіду війни, який неможливо всеохоплююче та вичерпно висловити та описати, заключається в ідеї апофатичності, де як зазначав В. Зебальт: “реальний масштаб руйнування був таким, що будь-яка спроба його опису неминуче здається недостатньою і навіть неправдивою” [6, с. 24]. На жаль, мова та мовні засоби не дозволяють охопити увесь досвід руйнування та трагізм війни. Травма, яка замкнена у мовчанні, дозволяє застосувати герменевтичний підхід, де досвід пережитого заповнений у надлишку образів та емоцій, адже травма є витісненим досвідом індивіда, який пережив дані події, але не здатен до норації. Ті, хто пережив бомбардування, часто не могли або не хотіли говорити про побачене [6, с. 26]. Тому важливим є герменевтичне прочитання текстів, де текст наближений до досвіду людини, яка була причетна до війни, і тому онтологія війни пов'язує досвід і мову як нерозривну складову причетності індивіда до відтворення подій. Пишучи про травматичний досвід війни, можна провести паралелі із сучасною філософською прозою, яка націлена висвітлити образи війни, що виникає як наслідок концептуальної лінії, де війна є межею мови, де свідчення і мовчання - це травматичний надлишок досвіду індивіда, як результат пережитого і чим потрібно поділитися [6, с. 27].

Спираючись на ідеї Марії Култаєвої для інтеграції проблем конструювання нового типу суб'єкта через мову, освіту та символи можна говорити про етико - критичний вимір аналітичної складової статті, де ідея педагогічного проєкту у філософії освіти і осмислення

війни як конструювання нового суб'єкта, адже сучасні наративи війни створюють нову людину, відбувається зміна свідомості суб'єкта під впливом війни у цивільному житті людини, у протилежному напрямку - формування військової свідомості індивіда [7, с. 125]. Та естетичні межі війни, які розглядає Марія Култаєва у своїх працях, мають форми роботи із пам'яттю, які дозволяють визначати межу відповідальності між забуттям та літературним образом, який естетизується лише в літературних межах без поважної на те уваги на належну пам'ять та поширення серед наступних поколінь. Важливим моментом відображення образу війни як у сучасній літературній спадщині, так і у минулих війнах є осмислення та репрезентація подієвих наслідків війни, адже в даному випадку відбувається боротьба не лише за територіальну цілісність, але і за мову, якою будуть описуватися дані події, впливи, сенси та цінності. Символічне поле впливу, яке розгортається на тлі військової агресії, є головним питанням у ситуації відповідальності та межі гуманізму. Марія Култаєва вводить поняття літературного образу війни не лише як відображення практичного застосування досвіду пам'яті та етичної складової, але, в першу чергу, моральна складова необхідної роботи культури з травматичним досвідом [9, с. 51].

У своїх працях Оксана Забужко репрезентує образи війни у сучасній філософській прозі не як подію, а як середовище, у якому відбувається "подорож", яка інтегрується не виходом із війни, а внутрішньою формою її проживання. Осмислення війни як внутрішнього тривалого процесу руйнації суб'єкта залучено і відображено у творчості Оксани Забужко, де вона зазначає, що досвід не має кінця - він триває в нас [5, с. 120]. Тривалий шлях, який проходить суб'єкт у воєнному досвіді, закарбовується у пам'яті, мові та тривалому процесі ідентичності індивіда. Тобто внутрішнє проходження війни суб'єкта відображає зовнішню сферу подорожі суб'єкта крізь травматичний досвід. "Подорож не має завершення, бо її вимір — внутрішній" [5, с. 129]. Дотримуючись ідеї подорожі, Оксани Забужко можна прийти до висновку, що образ війни формує нового індивіда, який власне і стає основою для структури формування особистого та колективного досвіду, де військові дії відображаються на сторінках сучасної літератури.

Зводячи поняття Броніслава Вільдштейна "розладнаного" часу та Оксани Забужко "нескінченної подорожі", приходимо до висновку, що час не має початку і завершення, а інтегрується у просторі як процес, який викликає у індивіда відчуття розтягнутого та розірваного на шматки часу без структури [4, с. 200]. Принципово важливим питанням відтворення літературних образів війни для Оксани Забужко є те, що подорож занотовується мовою, адже лише за допомогою мови з'являється текст, а текст допомагає нам зібрати до купи досвід поколінь та залишити через пам'ять у фізичній літературній установці. Літературне відображення війни - це не описове явище, а щонайменше акт практичного досвіду. Тобто, Оксана Забужко запроваджує поняття подорожі як екзистенційного процесу, де подорож виступає літературною формою війни. Стратегічна екзистенційна втеча, яку описує у своїй творчості Оксана Забужко показує, що руйнівна сила війни застерігає особистість не лише від руйнації простору, але і суб'єктивності, адже відбувається деструктивізація пам'яті людини [4, с. 100]. Але в той же час індивід змушений зважитися на втечу від себе, від насаджувальної руйнації або трансформуватися, підлаштуватися. У даному випадку Оксана Забужко інтерпретує втечу як форму втрати свого буденного життя, але, водночас, дана втеча продукує людину на виживання, лише в цих умовах індивід спроможний на продовження життя [4, с. 220].

Звертаючись до філософської прози сучасних українських письменників, які задокументовують військову агресію, можна провести паралелі із ідеями Броніслава Вільдштейна, де війна виступає "розладненим" часом, де історичні події ведуть до екзистенційної кризи індивіда. Саме час стає каменем спотикання, коли відбуваються воєнні події, адже відбувається порушення самого способу існування у часі суб'єкта [1, с. 300].

Сучасні українські письменники, такі як: Павло Вишебаба, Максим Кривцов, Артем Чех, Андрій Любка, Богдан Журавель та Євген Герасименко демонструють у своїх текстах травматичний фрагментований час, який є незавершеним та постійно повторюваним, і головні герої даної творчості є застряглими у моменті травми, де минулі події постійно перебувають у теперішньому часі, а майбутнє продовження подієвості не мислиться як відкрита перспектива для розвитку післявоєнних подій. Події війни, які занотовуються в сучасній українській прозі, вибудовують сучасний український дискурс, де Богдан Журавель і Євгеній Герасименко створюють герменевтичне коло травматичного досвіду. Істина, яку

фіксують сучасні українські письменники через форму буттєвого саморозкриття в сучасному розумінні літературних образів війни можна інтерпретувати через герменевтичний підхід. Розуміння, яке передбачає герменевтичне коло, ставить в описові межі автора, текст і читача. Важливим моментом для розуміння філософської прози сьогодення є розуміння цілого через частини тексту, а частини тексту можливо зрозуміти лише через ціле. Війна, що є граничною ситуацією для людини, яка бере безпосередню участь у даному процесі, осмислює події, які відбуваються через тілесність, уривчастість та травматизм. Застосування герменевтичного підходу передбачає прочитання тексту Богдана Журавля через постійне повернення та переосмислення частини через тіло, тобто не відбувається лінійне розуміння тексту, в якому закладені травматичні події сучасності. Горизонти розуміння філософського тексту набувають екзистенційного виміру, де читач постійно виходить за межі прочитаного та інтерпретує текст через призму власного досвіду, якщо ми говоримо про акцентування на особі свідок. Позиції, з якими входить у поле прочитання тексту читач, має власні межі своїх етичних установок [3, с. 120].

Діалогічна форма прочитання творів Євгена Герасименка виводить читача у простір розкриття буття через мову. Саме мова передає усі свідомі установки та несе відповідальність за написане. Етична складова даного інтерпретаційного тексту свідчить про те, що не можна однозначно інтегрувати воєнний досвід у сенсі остаточного розуміння, адже усвідомлення межі сприйняття тексту відбивається на зміні сприйняття читачем даної інформації [2].

Сучасна українська проза воєнної літератури формує нову етичну установку, що, в свою чергу, є актом засвідчення воєнних подій, де відображається відповідальність індивіда перед реальністю, відповідальність воїна перед побратимами, перед сім'єю та державою. Виклики, які формує війна взаємодіють із культурними процесами, адже відбувається переосмислення досвіду істини та мови. Нова форма філософського письма, яка була започаткована Богданом Журавлем та Євгеном Герасименком, мають відтворення у сучасній філософській прозі. Дані події, які описують автори, осмислюються своєрідною філософією досвіду, адже образи війни трансформуються не лише сюжетними лініями, а відбувається входження у саму структуру буття, де суб'єкт знаходиться у розломленому стані та у постійній екзистенційній кризі. Образи війни - це образи пораненого тіла, постійна присутність смерті, недовершеності часу та фрагментарності людини. Саме у цьому сенсі тіло людини стає місцем істини, де осмислюється метафізика війни. Прозові твори Богдана Журавля стають призмою деміфологізації війни, адже біль тілесна та ментальна набуває трагічного досвіду. Образ війни, який описує військовий хірург, створює оголеність самої правди та стирається наративізація воєнних досвідів, культурні оболонки не мають значення, а більш суттєво і однозначно працює лише ситуація вибору та гола правда [2].

Євген Герасименко у сучасній філософській прозі своєю творчістю вводить поняття документально екзистенційних текстів, де досвід сучасних учасників воєнного процесу та свідчень очевидців стає досвідом колективної відповідальності, індивідуальна сутність людини не може ховатися за мову чи роль особистості у суспільстві, відбувається тотальна структурна відповідальність за свої вчинки, за свою свідомість, за свою екзистенційну складову буттєвого укорінення [2]. Етичні вимоги, які накладаються на філософську прозу, мають у своєму першопочатковому значенні поняття свідок, але свідок воєнного часу - це відповідальна особа, яка побачила жахи війни, але і несе тягар і відповідальність за побачене. Суб'єкт, занурений у стан війни, у процес, який відбувається у реальному просторі і часі, несе дану рефлексію у майбутнє. Воєнна тематика у сучасній філософській прозі не лише формує образи війни, а переживається і проживається у реальному часі, де мисленева категорія індивіда стає на новий рівень трагічного розірваного буття та формування автентичної ідентичності суспільства людини.

Відповідно до тих подій, які зараз переживає українське суспільство, формується онтологічна межа, яка руйнує простір, демонструє зміну пам'яті і мови, стверджується незавершеність часу, формуються нові етичні та естетичні межі та задокументовується суб'єктність особистості, яка в даному сенсі формує літературний образ війни через подію мислення. Літературна думка зливається із філософським спектром аналітичного мислення, де утворюється рефлексивна думка щодо того, як висловлюються воєнні події. Парадоксально, адже межа травматичного досвіду та "незавершеного" часу продукує на зародження нової мови, яка здатна висловити нову думку щодо того, які події відбуваються та заперечує мовчання, яке здавалось би не мало сенсу на обговорення воєнних подій.

Висновки. У даній роботі на підставі проведеного аналізу дослідження встановлено, що літературні образи війни у сучасній філософській прозі виходять за межі традиційної репрезентації подійності та набувають статусу онтологічного феномена. Війна постає як досвід руйнування простору, мови, пам'яті та часу, що призводить до формування нових способів мислення і письма. З аналітичної точки зору автору вдалося з'ясувати, що сучасна філософська проза функціонує як простір герменевтичного осмислення травми, де мовчання, фрагментарність і незавершеність стають структурними принципами тексту. Філософські ідеї П. Слотердайка, В. Г. Зебальда, Б. Вільдштейна, М. Култаєвої та О. Забужко дозволяють інтерпретувати війну як комплексний феномен, що охоплює як матеріальний, так і символічний виміри. Здійснивши поточний аналіз творчості сучасних українських авторів, зокрема Богдана Журавля та Євгена Герасименка, де війна осмислюється як досвід свідчення, дійшли до висновку, що формується нова етична установка відповідальності відображення війни. Літературний текст у цьому контексті виступає не лише формою відображення, але й способом переживання та передачі травматичного досвіду.

Таким чином, літературні образи війни стають подією мислення, у якій поєднуються філософський аналіз і художня рефлексія, формуючи нову мову опису граничних станів людського буття та екзистенції людини.

Список використаних джерел:

1. Вільдштейн, Б 2024. *Недовіршений час*. Київ: Дух і літера, 640 с.
2. Герасименко, Є 2024. *Щоденники війни*. Доступно : <<https://surl.li/blwgoy>>. [24 Листопад 2025].
3. Журавель, Б 2025. *Букурія. Історія одного плавання*. Київ: Віхола, 264 с.
4. Забужко, О 2020. *Планета Полін: есеї*. Київ: Комора, 320 с.
5. Забужко, О 2016. *І знов я влізаю в танк*. Київ: Комора, 416 с.
6. Зебальд, ВГ 2023. *Повітряна війна і література*. Харків, 160 с.
7. Култаєва, М 2015. *Освіта і культура в контексті цивілізаційних змін: монографія*. Харків: ХНПУ, 280 с.
8. Култаєва, М 2014. 'Освітні стратегії Третього Рейху: ідеологічні засади та соціокультурні наслідки', *Філософія освіти*, № 2 (15), с. 45–56.
9. Слотердаjk, П 2015. *Терор з повітря*, Київ: Дух і Літера, 120 с.

References:

1. Vildshtein, B 2024. *Nedovershenyi chas (Imperfect tens)*. Kyiv: Dukh i literatura, 640 s.
2. Herasymenko, Ye 2024. *Shchodennyky viiny (Imperfect tens)*. Dostupno: <<https://surl.li/blwgoy>>. [24 Lystopad 2025].
3. Zhuravel, B 2025. *Bukuriia. Istoriia odnogo plavannia (Bukuria. The story of one voyage)*. Kyiv: Vikhola, 264 s.
4. Zabuzhko, O 2020. *Planeta Polyn: esei (Wormwood planet: essays)*. Kyiv: Komora, 320 s.
5. Zabuzhko, O 2016. *I znou ya vliyaiu v tank (And again I get into the tank)*. Kyiv: Komora, 416 s.
6. Zebald, VH 2023. *Povitriana viina i literatura (Air warfare and literature)*. Kharkiv, 160 s.
7. Kultaieva, M 2015. *Osvita i kultura v konteksti tsyvilizatsiinykh zmin: monohrafiia (Education and culture in the context of civilizational changes: monograph)*. Kharkiv: KhNPU, 280 s.
8. Kultaieva, M 2014. 'Osvitni stratehii Tretoho Reikhu: ideolohichni zasady ta sotsiokulturni naslidky (Education and culture in the context of civilizational changes: monograph)', *Filosofia osvity*, № 2 (15), с. 45–56.
9. Sloterdaiк, P 2015. *Teror z povitria (Terror from the air)*, Kyiv: Dukh i Literatura, 120 s.

Надійшло до видання / Received
Прийнято до друку / Accepted

26.11.2025
12.01.2026